

Anayasa Hukuku Sınav Soruları-1 (Vize-Türk Anayasa Hukuku)

1) Türk tarihinde devlet iktidarının sınırlandırılması ve temel hak ve hürriyetlerin tanınması ve korunması fikri ilk defa ne zaman ve hangi belgeyle ortaya çıkmıştır? Gerekçesiyle belirtiniz.

1808 tarihinde Ayanlar ile merkezi otorite arasında imzalanan **Sened-i İttifak** ile ilk defa iktidarın sınırlandırılabilceği anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan temel hak ve **hürriyet**lerin tanınması fikri ilk defa anılan belge ile ortaya çıkmıştır.

2) Osmanlı İmparatorluğu döneminde ilk defa meşruti monarşiye (anayasal monarşiye) hangi anayasayla ne zaman geçilmiştir? Gerekçesiyle belirtiniz.

Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki ilk anayasa **1876 tarihli Kanun-u Esasîdir**. Bu anayasa ile **yargı yetkisi** bağımsız mahkemelere verilmiş olsa da yasama ve yürütme büyük ölçüde Padişahın kontrolü altındadır. Bu bakımdan henüz Meşruti Monarşiye geçilmemiştir ama bu yolda ilk adım atılmıştır.

Bununla birlikte, anayasada 1909 tarihinde yapılan değişiklikle Osmanlı rejimi bir **“meşruti monarşi”** haline gelmiştir. Bu sistemde yasama yetkisi halkın temsilcilerinden oluşan **yasama organı**; yürütme yetkisi ise esas itibarıyla yasamanın güvenine dayanan **hükümet** tarafından kullanılır. Padişahın sahip olduğu yetkileri sadrazam ve ilgili vekillerin **karşı imzasıyla** kullanması hükmü getirilmiştir. Böylece Padişahın gerek yasama gerekse de yürütme alanındaki yetkileri sembolik hale gelmiştir. Bu nedenle, 1909 değişikliği ile Osmanlı İmparatorluğunun mutlak monarşiden çıktığını ve **meşruti monarşiye** geçtiğini söyleyebiliriz.

3) 1921 Anayasası nasıl bir anayasadır (katı/yumuşak)? Egemenlik kime aittir ve nasıl kullanılır ? Nasıl bir hükümet sistemi benimsemiştir? Gerekçeleriyle belirtiniz.

1921 Anayasası metninde anayasanın diğer **kanun**lardan farklı olduğuna ilişkin hiç bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle, 1921 Anayasası alelade bir kanun nasılsa öyledir. Yani **normal** kanunlar gibi değiştirilebilir veya yürürlükten kaldırılabilir. Anayasayı diğer kanunlardan ayıracak, ona katılık niteliği verecek bir hüküm yoktur. Bu bakımdan 1921 Anayasası yumuşak bir anayasadır.

Anayasaya göre, egemenlik kayıtsız şartsız milletindir ve bu egemenlik Büyük Millet Meclisi vasıtasıyla kullanılacaktır.

Anayasa Meclis Hükümet sistemini benimsemiştir. Bu anayasanın çeşitli maddelerinde belirtilmiştir:Yürütme kudretinin ve yasama yetkisinin milletin yegane ve gerçek temsilcisi olan Büyük Millet Meclisinde toplandığı, (Md. 2), devletin bu Meclisce idare olunacağı ve adının Büyük Millet Meclisi Hükümeti olduğu (Md. 3), vekilleri Meclisin seçeceği ve gerektiğinde görevden alınacağı (Md. 8), devlet başkanlığı makamının olmadığı, bu makamın görevinin Meclis Resine verildiği belirtilmektedir.

4) 1961 Anayasasında;

a) Temel hak ve hürriyetler nasıl düzenlenmiştir? Sınırlandırılması güvence altına alınmış mıdır? Türk anayasa tarihinde ilk defa 1961 Anayasasında düzenlenen “temel hak ve hürriyet” grubu hangisidir?

1961 Anayasasında temel hak ve hürriyetler 1924 Anayasasına göre çok geniş bir şekilde düzenlenmiştir. Ayrıca temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması oldukça

güvenceli bir sistem öngörölmüştür. Bu anayasa ile **Anayasa Mahkemesinin** kurulması öngörölmüştür. "Sosyal hak ve ödevler" ilk defa bu anaysayla getirilmiştir.

b) Yasama organı nasıl oluşturulmuştur. Yapısını ve üye sayısını 3-4 cümle ile özetleyiniz.

Yasama organı ikili yapıdadır:

1) Millet Meclisi: Genel oyla seçilen 450 milletvekilinden oluşmaktadır.

2) Cumhuriyet Senatosu: Üç çeşit üyeden oluşmaktadır. 150 adet birinci grup üyeler halk tarafından; 15 adet olan ikinci grup üyeler Cumhurbaşkanı tarafından seçilir. Üçüncü grup üyeler ise kendi içinde iki gruba ayrılır: İlk grup Milli Birlik Komitesi üyeleridir. İkinci grup ise eski Cumhurbaşkanılardır.

5) 1982 Anayasasının 2. maddesine göre, "Türkiye Cumhuriyeti, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir". Buna göre;

a) Hukuk devleti ilkesinin kısaca tanımını yaptıktan sonra genel ve özel gerekleri ile bu ilkenin Cumhuriyetin niteliği olarak ilk defa hangi anayasamızda düzenlendiğini belirtiniz.

Hukuk devleti, faaliyetlerinde hukuk kurallarına bağılı olan, vatandaşlarına hukuki güvenlik sağılayan devlet demektir.

Hukuk Devletin Genel Gerekleri: a) Yasama Organı Hukuka Bağılı Olmalıdır. b)- Yürütme Organı Hukuka Bağılı Olmalıdır. c) Yargı Organı da Hukuka Bağılı Olmalıdır.

Hukuk Devletin Özel Gerekleri: a) İdarenin tüm eylem ve işlemleri yargı denetimine tabi olmalıdır. b) **Hakim**ler bağımsız ve teminatlı olmalıdır. (Yargı bağımsızlığı). c) İdarenin faaliyetleri önceden bilinebilir olmalıdır. d) Hukuki güvenlik

ilkesi ve geçmişe yürüme yasağı mevcut olmalıdır. e) İdarenin mali sorumluluğu bulunmalıdır.

b) “Hukuk devleti” anlayışının karşıtı olan devlet anlayışının adını belirtiniz ve kısaca açıklayınız.

Hukuk Devleti anlayışının karşıtı “**Polis Devleti**”dir. Yani idaresi hukuka bağlı olmayan, vatandaşlarına hukukî güvenlik sağlamayan devlet tipi için “polis devleti” tabiri kullanılmaktadır. Askeri ya da sivil diktatörlerin ya da otoriter rejimlerin hukuk karşısındaki konumu değerlendirilirken, “**polis devleti**” nitelemesi kullanılır. Özellikle klasik faşist rejimler polis devletinin tipik örnekleridir.